ემზარ ჯგერენაია

აგვაყვავებს თუ არა თიზ-ი?

საქართველოს მთავრობის ინიციატივით ქალაქ ფოთს ახლო მომავალში დამოუკიდებელი ეკონომიკური (ოფშორული) ზონის სტატუსი მიენიჭება. როგორია ქართულ ეკონომიკურ სივრცეში ოფშორული ზონის ამოქმედების პერსპექტივა, რამდენად წარმატებული და გამართლებული იქნება რეგიონში თავისუფალი და სპეციალიზებული ზონის არსებობა და რა პრობლემებთან იქნება ის დაკავშირებული... ქართული ეკონომიკის განვითარებისა და საქართველოში მომავალ ოფშორულ ურთიერთობებზე გვესაუბრება თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი, ექსპერტი ეკონომიკის საკითხებში, ბატონი ემზარ ჯგერენაია.

– ბატონო ემზარ, საქართველოში ბევრს საუბრობენ ოფშორულ ზონებზე, რას ნიშნავს ოფშორული ზონა და რა პრივილეგიებით სარგებლობს ის?

– გადასახადების აკრეფა ყოველთვის აფერხებდა მსოფლიოს ეკონომიკურ განვითარებას. ამ პრობლემამ პირველად კაცობრიობას უკარნახა ეკონომიკური განვითარებისთვის ისეთი გზები ეპოვა, რომელიც დამყარებული იქნებოდა შემდეგ პრინციპებზე – **მინიმალური გადასახადი, მაქსიმალურად გაადვილებული ტრანსპორტირება, ყოველგვარი ბიუროკრატიული ზეწოლისგან განთავისუფლებული სავაჭრო ტერიტორიები...** მეთვრამეტე-მეცხრამეტე საუკუნეების ინგლისიდან მსოფლიოში ამგვარ პრინციპებზე დაფუძნებული ახალი იდეის გატარება დაიწყო. ასე მიეცა დასაბამი **ჰონგ-კონგიზაციისა** და **სინგაპურიზაციის** სინდრომს.

სწორედ ეს ორი ქვეყანა – **ჰონგ-კონგი და სინგაპური** გახდა კლასიკური მაგალითი იმისა, თუ როგორ შეიძლება აყვავდეს ბიზნესი და ეკონომიკა ისეთ ქვეყნებში, როგორც ჩინეთი და ინდონეზიის კუნძულებია.

მეოცე საუკუნის ბოლოს კომუნიკაციების ახალმა ტალღამ, ინტერნეტმა და ელექტროკავშირებმა ფინანსური ცენტრების ჩამოყალიბებას შეუწყო ხელი. მოხდა სპეციალიზაცია იმ ადგილებისა, რასაც პირობითად თავისუფალ ეკონომიკურ ზონას ან სპეციალურ ინდუსტრიულ ზონას ვუწოდებთ. გასული საუკუნის ბოლოს ის სამი მიმართულებით ყალიბდება:

1. **თავისუფალი ეკონომიკური ზონა – ტექნო-პარკი,** რომელიც ჰონგ-კონგის ჩინურ ქალაქ შენ-ზენში არსებობს. სწორედ ეს ქალაქი გამოდგება ტექნო-პარკის მაგალითად – შენ-ზენი პერსონალური კომპიუტერების უზარმაზარი ინდუსტრიის ცენტრია;

2. **მეორე მიმართულება: - სავაჭრო ცენტრი,** ასეთი თავისუფალი ინდუსტრიული ზონის თვალსაჩინო მაგალითია დუბაი – უდიდესი სავაჭრო ცენტრი, სადაც მსოფლიო ბიზნესია წარმოდგენილი;

3. **მესამე მიმართულება: საფინანსო-საბანკო ზონა,** რომელსაც ხშირად **ოფშორებს** უწოდებენ. ესაა ვირტუალური ეკონომიკა, სადაც დარეგისტრირებული მსხვილი კომპანიები თუ შვილობილი ფირმები, ელექტრონული კომუნიკაციების საშუალებით საბანკო ოპერაციებს ახდენენ. მათ საშუალება ეძლევათ თავი აარიდონ მოგების, დივიდენდებისა თუ კაპიტალის გაყიდვის წესებს, გადასახადებს; მსოფლიოში უამრავი ოფშორი არსებობს, მაგრამ ერთეულებია წარმატებული; საამისოდ მას უნდა გააჩნდეს სტაბილური ეკონომიკური პირობები, სიახლოვე განვითარებულ ქვეყნებთან და ნდობის აუცილებელი მანდატი, რაც მნიშვნელოვანია ოფშორული ზონის ასამუშავებლად.

– რამ გამოიწვია საქართველოს აქტიურობა ოფშორულ ზონებთან დაკავშირებით?

– წლების განმავლობაში საქართველოში ყოველთვის მიმდინარეობდა დავა იმის შესა-

ხებ, ქვეყნის მძიმე ეკონომიკურ მდგომარეობას უშველის თუ არა თავისუფალი ეკონომიკური ზონა? ამ საკითხზე დისკუსია თავდაპირველად აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ყოფილმა ხელმძღვანელობამ წამოიწყო, მაშინ ამ თემაზე კამათი წარმოუდგენილი იყო, რადგან ოფშორული ზონის შესაქმნელად რეალური ინვესტორი არ არსებობდა.

– რამდენად რეალურია საქართველოში ე.წ. ოფშორული ზონის შექმნა და რამდენად შეუწყობს ის ხელს ინვესტორების მოზიდვას ან ტრანსნაციონალური პროექტების საქართველოში განხორციელებას? რამდენად წარმატებული იქნება იგი?

– თუ ჩვენ თავისუფალ ეკონომიკურ ზონას ყველგან გავხსნით, ის არ იქნება წარმატებული; თუ დამოუკიდებელი ეკონომიკური ზონა იქნება დახვეწილი სპეციალიზაციის და გვეცოდინება რისთვის და ვისთან ერთად ვაკეთებთ მას, თავისუფალი ზონის ოპერატორი იქნება მსოფლიოში აღიარებული ინვესტორი და წარმატებული ამ საქმეში, რომელსაც ენდობიან, თუ ასეთი ოპერატორი გვეყოლება დამოუკიდებელი ეკონომიკური ტერიტორიების მმართველად, ის აუცილებლად გახდება წარმატებული. თუ საქართველოს თავისუფალი ეკონომიკური ზონა მსოფლიოს წარმოებითი ინფრასტრუქტურისა და ინტეგრაციული ჯაჭვის შემადგენელი ნაწილი გახდა, აუცილებლად მიაღწევს წარმატებას. აქ საუბარია იმ ხელშეკრულებაზე, რომელიც უნდა დაიდოს ქვეყანასა და ოპერატორს შორის. მნიშვნელოვანია ის, თუ ვინ იქნება ოპერატორი და რა გარანტიებით, რა საკანონმდებლო ბაზაზე იმუშავებს ის, რა დროსა და სივრცეში იქნება ამოქმედებული თავისუფალი ეკონომიკური ზონა.

– დღეს ბევრს საუბრობენ ფოთში თავისუფალი ინდუსტრიული ზონის ჩამოყალიბებაზე. როგორი იქნება ოფშორული ზონების რეგიონში განვითარების პერსპექტივა?

– დღეს თუ არსებობს მოთხოვნა იმაზე, რომ აზიიდან ტვირთნაკადების რეგულაციაში კონსტანსტასთან ერთად ფოთი ჩაჯდეს, მაშინ რეალური იქნება ეს პერსპექტივა. თუ ჩვენ გვინდა მხოლოდ ფოთის პორტის გაყიდვა, ეს დიდ წარმატებას ვერ მოგვიტანს, იმიტომ რომ ფოთში აუცილებლად ახალი პორტი უნდა აშენდეს. პორტი ძველია, ნიკო ნიკოლაძის დროსაა აგებული და ამავე დროს, ჭაობზე დგას, ის ნაკლებად გამტარუნარიანია – 3-5 მლნ ტონაა მისი წლიური ბრუნვა, გარდა ამისა, არსებობს 6-7 მლნ-მდე მისი ინვესტიციებით გაზრდის შესაძლებლობაც; უფრო მეტსაც გეტყვით – 11 ნახევარი მეტრი პორტისა ქვიშით ილექება და 30 ათასტონიანი გემი რომ შემოვიდეს, მას უკანა გზით უხდება შემოსვლა და პორტი იკეტება. ტერმინალებიც კი პატარაა; ძალიან მოუხერხებელი და პატარაა ფოთის პორტი. ამიტომ, უმჯობესი იქნებოდა ფოთში ახალი პორტის მშენებლობა დაგვეწყო.

თუ ფოთში ახალი პორტი აშენდა, გაკეთდება **ფრი-ზონა**, ანუ **თავისუფალი ეკონომიკური ზონა**. ამავდროულად, ტვირთბრუნვაც 200-300%-ით გაიზრდება. თუ გავყიდით მხოლოდ პორტს და მას განვავითარებთ, ტვირთნაკადების ზრდის კოეფიციენტი წელიწადში 8-10-12%-ს მიაღწევს. აქედან გამომდინარე, ძალზე მნიშვნელოვანია, როგორ გადაიჭრება ეს საკითხი და ვინ იქნება იმ ბრენდებისა თუ დიდი ინვესტორების მომზიდველი, ვინც რეალურად ამ ზონის სიცოცხლისუნარიანობას უზრუნველყოფს. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ეს აბსოლუტურად ამაოდ გადადგმული ნაბიჯი იქნება.

– ვინ აცხადებს ფოთის ოფშორულ ზონაზე მმართველობის პრეტენზიას?

– ძალზე მნიშვნელოვანია, **თუ ვინ დაიკავებს ამ ადგილს და შუა აზიისა და კავკასიის გასაღები ვის გადაეცემა.** მიმდინარეობს ტენდერის ბოლო ეტაპი, რის შემდეგაც გამარჯვებული შესაძლოა აპრილის შუა რიცხვებში გამოვლინდეს. დღესდღეობით **„ჯაფზა და დუბო“** ის არაბული ჯგუფია და ერთ-ერთი

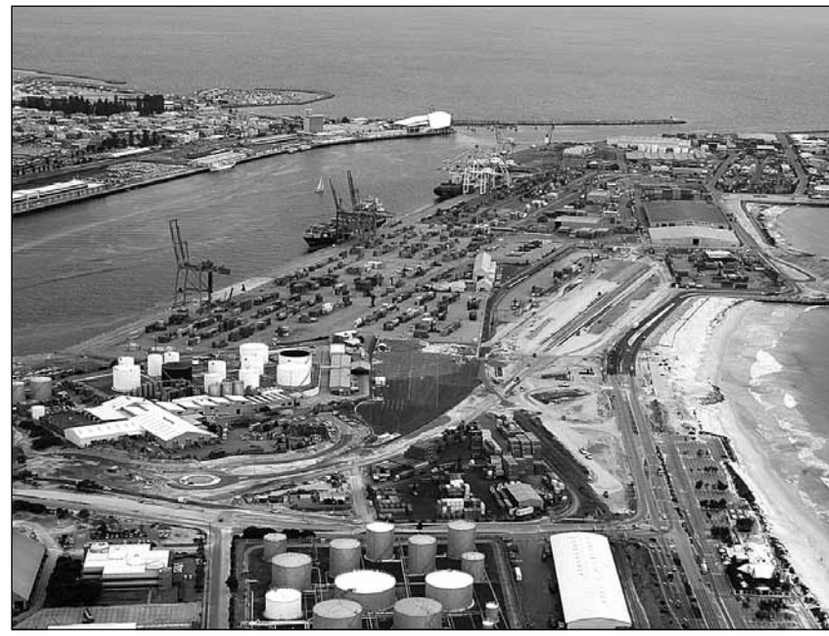

პრეტენდენტი, რომელიც ალბათ ფოთის ოფშორული ზონის მართვას მოახდენს; ასევე, შესაძლებელია ის საკმაოდ ლოჯისტიკური, განვითარებული მმართველობის გერმანული კომპანიაც იყოს.

– რა სახის კანონპროექტი არსებობს ოფშორულ ზონებთან დაკავშირებით და ვინაა მისი ავტორი?

– ბოლო დროს საქართველოს მთავრობამ პრემიერ-მინისტრ **გურგენიძის** გადაწყვეტილებით ახალი „რევოლუციური საკანონმდებლო“ პაკეტი მიიღო. კანონში ჩადებული მუხლები საქართველოში ოფშორული ზონის ჩამოყალიბებასაც შეეხება – საუბარია უცხოურ ბანკებსა და 10 მლნ ღირებულების აქტივებზე, რომელიც ფოთში ფრი-ზონის გახსნას ითვალისწინებს; თავისუფლად შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ფოთში 1 მლრდ ღირებულების ბანკი გაიხსნება და მას **„კავკაზ-დეველოფმენტი“** დაერქმევა. კანონში ჩადებული მუხლების თანახმად, ბანკს 100 მლნ-მდე მოგება არ დაებეგრება და ეს იქნება ოფშორი, რაც ამ რეგიონში კაპიტალის კონცენტრაციის წინაპირობაა. ამას ამ ეტაპზე სკეპტიკურად ვუყურებ, რადგან მსოფლიოს ისეთი წამყვანი ფინანსური ცენტრები, როგორიცაა: ლონდონი, ფრანკფურტი, მილანი, ჰონგ-კონგი, სინგაპური, დუბაი კომუნიკაციების განვითარების მაღალ დონეზე არიან და სულ არ სჭირდებათ ფოთში წარმომადგენლები, მაგრამ, თუ მათ საგადასახადო ოაზისს შევთავაზებთ და ისეთ ეკონომიკურ შეღავათებს შევუქმნით, რომ 10 მლნ-იან შემოსავალზე არ დაიბეგრებიან, რა თქმა უნდა, ისინი საქართველოში თავიანთ წარმომადგენლობას გახსნიან, რასაც გარკვეული ფინანსური შემოსავლების ზრდა მოჰყვება. თუმცა, ამან საეჭვოა დიდი ინვესტირება გამოიწვიოს. საქართველოში სპეციალიზებული ზონის ჩამოყალიბება სამი მიმართულების ფრი-ზონის შეჯვარებული ვარიანტით უნდა მოხდეს: – ტექნოპარკები, სავაჭრო-სამრეწველო ზონები და ოფშორები; ფოთში სპეციალიზებული ზონის ამოქმედება ასე წარმომიდგენია: – სავაჭრო პორტი, სავაჭრო ზონა, რომელსაც ოფშორული ზონა დაემატება.

– რა სამართლებრივი ბაზა არსებობს ოფშორული ზონებისათვის საქართველოში და რა ფორმით მოხდება ოფშორული ზონებისა და სამეწარმეო სუბიექტების დაბეგვრა?

– სამართლებრივი ბაზა სამთავრობო „რევოლუციური“ კანონის იმ მუხლებშია ჩადებული, რაზეც ზევით ვისაუბრეთ. ეს ეხება საბანკო-საფინანსო ოპერაციების დაბეგვრის წესით გატარებას, რეინვესტორების წესით დივიდენდების გატანას, კაპიტალის მოძრაობას, აქციების აღებას, მოგებას და ა.შ. ის 1000 გვერდამდე მოცულობის დოკუმენტია, რომელსაც „რევოლუციური საკანონმდებლო პაკეტი“ ჰქვია.

– ქართულ საგადასახადო კანონმდებლობას ამ შემთხვევაში რა სახის ცვლილებები ელის, როგორი იქნება მათი ოფშორული ზონების საგადასახადო განაკვეთებთან თანხვედრა?

– ქართულ საგადასახადო კანონმდებლობაში ცვლილებები, რა თქმა უნდა, მოხდება და ყველა ეს ცვლილება ეხება კაპიტალის მოძრაობას, რეინვესტირებას, დივიდენდებს, გადასახადების გადახდის საკითხს, დაბეგვრას ვაჭრობაში, ასევე ეხება შემოსავლებს, სხვაობას და ა.შ.

– ხომ არ არსებობს საქართველოს სამთავრობო სტრუქტურებში მყოფი ადამიანების ბიზნესში მონაწილეობის ალბათობა სწორედ ოფშორული ზონების მეშვეობით?

– ვერ გეტყვით, ალბათ, ეს ყოველთვის არსებობს და არცაა გამორიცხული, რადგან ნებისმიერი ადამიანი და მათ შორის, მთავრობაში მყოფიც, ადამიანია და მას ბუნებრივია, ექნება სურვილი თავისი ინტერესები ამ სფეროში ჩადოს.

ესაუბრა
თამარ ჭეჭია